

Médium Hang Esztétika melléklet

Batta Barnabás

Előszó

■ A huszadik század hangzó kultúrája jelentős változásokat hozott. Gyökere- sen átalakultak a zenei struktúrák, radikálisan kibővült a hangkeltő és hangot elosztó eszközök száma, így nem véletlen, hogy a hang mennyiségéről, minőségéről szerzett tudásunk megsokszorozódása mellett a hangok iránti érzé- kenységünk is jelentősen megnőtt. Mindez együtt összetett problémát jelent a kor teoretikusai számára: vajon új szabályrendszereket is avattak a „zenében” – vagy éppen a kanonikus rendszerek hiánya vált egyfajta új kánonná? A kér- dés sok szempontból eldöntetlen a mai napig, de mégis fontos, hogy a magunk eszközeivel összegezzük a fenti változásokat.

A *Médium Hang Esztétika* című, 2009 év végén megjelent tanulmánygyűj- temény¹ a technológia, azon belül pedig elsősorban a „digitális fordulat” hatá- sait igyekszik áttekinteni a zenei kultúra területén – így töredékes, de mégis több lehetséges irányba is mutató választ ad a feltett kérdésre. A váloga- tás a zenetörténet és -elmélet, a kultúra- és médiaelmélet, a design, illetve a zenei disztribúció fókuszra mentén 17 szerző segítségével olvassa újra átalakuló hangzó világunkat – mindezzel részben ki is tágítva a hazai, zeneiségről folyó beszédmodot. Így nem pusztán arra kíváncsi, hogy mit takar az elektroakusz- tikus zenei kultúrával szembeállított digitális zenekultúra fogalma, hanem arra is fogékony, hogy a médiatechnikai változásnak vajon milyen hatásai lehet- nek a kortárs zeneesztétiká(k)ra nézve, továbbá a hangmintavétel, vagyis a meglévő művek újragondolásán alapuló zenei újrahasonosítás – mint kreatív dekonstrukciós zenei eljárás – csakisugyan mintaadó alkotói módszer lette-e a kortárs zenében.

Válogatásunk két olyan, a kötet filozófiája szempontból kiemelkedő szöve- get tartalmaz, mely idő és anyagiak hiányában kimaradt a könyvből, de főszer- kesztőként fontosnak éreztem, hogy eljuttassuk a megfelelő közönséghez, a kötet egyfajta alternatív mellékleteként. FOGARASI HUNOR a vizuálissal szembeállított aurális, vagyis hangzó kultúra összetett rekonstrukciójára és felmutatására törekszik a természettudományokat és a médiaelméletet krea- tív módon ötvöző szövegében.² MICHAEL HARENBERG munkájának Péli Sarolta által fordított, rövidebb változata³ pedig átfogó kultúraelméleti és zenetörté- neti összegzés keretében veszi szemügyre a kortárs elektronikus zene alkotói lehetőségeit, illetve a digitális zenei eszközparkban (szempler; virtuális hang- stúdiók- és hangszerek) rejlő konstruktív és dekonstruktív potenciált. A zenei blokk külső kerete és egyben utolsó szövege egy esszéisztikus hangvételű, rövidebb recenzió a megjelent kötetéről, TÖLTCYES LÁSZLÓ ANDRÁS tollából.

1 *Médium, Hang, Esztétika. Zeneiség a mediális technológiák korában*, (főszerk. Batta Barnabás), Szeged Universitas kiadó, 2009.

2 Fogarasi Hunor: *Aurális Fordulat(?) – Vázlat* –

3 A szöveg eredetijét ld.: *Virtuelle Instrumente zwischen Simulation und (De-) Konstruktion*, in: Marcus S. Kleiner, Achim Szepanski (Hg.): *Soundcultures. Über elektronische und digitale Musik.*, Frankfurt/M., 2003

Michael Harenberg

Virtuális hangszerek szimuláció és (de)konstrukció között

■ A VST (virtual studio technology), amely a kilencvenes évek reklámjai révén került be a köztudatba, mára mindennapi eszközzé vált. A népszerűsítő szlo- genek ígérete szerint a MIDI által összekötött, azaz már digitális, zenei pro- dukciós-hardvert egyetlen eszközzel lehet majd helyettesíteni: a számítógép- pel, ami egyszerre tölti be a szintetizátor, effektpult, szempler, keverőpult és felvevőművelő szerepét. Már ekkor kialakult az a nézet, amely a számítógé- pet, Turing univerzális gépét¹ kizárólag a szimulációs lehetőségek szempontjából veszi figyelembe. Mai is messze állunk még azonban attól, hogy – műfaj- tól függetlenül – a digitális lehetőségeket és magát a számítógépet a zenei produkció, forgalmazás, valamint értékesítés² egy új minőséget nyújtó médi- umaként fogjuk fel. Ugyanakkor olyan stílusok és műfajok jönnek létre napja- ink elektronikus zenéjében,³ melyek miközben újból a kísérletezést helyezik a középpontba, virtuóz módon bánnak a technikai médiumokkal is. A kérdés az, hogy a számítógéphez mint központi médiumhoz kötött digitális újítások – a

1 Vö. Martin Warnke: *Das Medium in Turings Maschine*. in.: Martin Warnke/Wolfgang Coy/Georg Christoph Tholen (Hg.): *HyperKult – Geschichte, Theorie und Kontext digitaler Medien*. Basel/Frankfurt/M. 1997, 69.

2 Ez az MP3 fájlcsereletről folyó vitákból is kiderül. (Vö. Enno Dobberke, »Marktfor- scher lesen der Musikbranche die Leviten«, in: <http://www.heise.de/newsticker/data/jk>.)

3 Az aktuális elektronikus zene kifejezést itt az aktuális tánczene és Club-Culture minden stílusának megfelelőjeként használom, ellentétben a hatvanas években Karlheinz Stockhausen köré csoportosult *Kölni Stúdió* zenéjével, illetve az ötvenes évek amerikai számítógépes zenéjével, melyet kiemelve, nagy E-vel *Elektronikus Zene*-ként nevezek meg.